

8 A Könyvtári Intézet beszámolója a 2008. évi tevékenységről

Az év második felében az Intézet struktúráját átalakítottuk, a jelenleg működő egységek:

- Igazgatóság-titkárság,
- Kutatási és Szervezetfejlesztési osztály,
- Oktatási és Humánerőforrás-fejlesztési osztály,
- Könyvtörténeti és Könyvtártudományi osztály.

A megszüntetett Gyűjteményfejlesztési osztály munkatársai eddigi feladatukkal együtt vagy új feladatokra felkérve a KI fenti osztályaira kerültek át.

8.1 Igazgatóság – Titkárság

Az Országos Széchényi Könyvtárral együtt elkészítettük a Könyvtári Intézet új stratégiai tervét a 2009-2013-as időszakra vonatkozóan, valamint az új Szervezeti és Működési Szabályzatát, az átszervezésnek megfelelően pedig megújítottuk a munkaköri leírásokat.

Tovább folytattuk a KI belső minőségirányítás – fejlesztési programját. Ennek keretében a Könyvtári Intézet szolgáltatásait véleményező ún. omnibusz vizsgálatot folytattunk le és elvégeztük annak értékelését. Az Euline cég munkatársaival szoros együttműködésben áttekintettük és értékeltük az Intézet SWOT analízisét, elkészítettük a KI tevékenységét tükröző munkafolyamatok folyamatábráit, tevékenység-leírásokat, és ezeket összhangba hoztuk a munkatársak munkaköri leírásaival is.

Az OKM támogatásával „A határon túli könyvtárak ellátásának koncepciója” alapján folytattuk az elektronikus dokumentumküldő szolgálat határon túlra való kiterjesztését, a határon túli képzési bázishelyek stabilizálását, valamint az aktív, tervszerű kapcsolattartás lehetőségeinek szélesítését.

NKA támogatással megjelentettük a Könyv Könyvtár Könyvtáros 1-12. számát nyomtatott formában, az elektronikus változatot pedig hat hónapos követéssel. Kiadványok műszaki szerkesztését, nyomdai előkészítését végeztük.

8.2 Kutatási és Szervezetfejlesztési osztály

A rendszeres feladatok ellátása:

Az osztály koordinációs tevékenysége során folyamatosan tájékoztatja a könyvtáros társadalmat a könyvtári stratégiában meghatározott feladatok végrehajtásáról.

Kiemelt figyelmet fordítottunk a Kistérségi Könyvtári Ellátás helyzetére. Folyamatos adatbázist építünk a KSZR könyvtárakról. Közreműködtünk a Regionális Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer (RKSZR) megtervezését előkészítő munkabizottságban, háttéranyagokat, elemzéseket készítettünk.

Folytattuk a hazai könyvtári trendek kutatását:

- az olvasási és kultúralórási szokások változásainak, trendjeinek vizsgálatát, („Hídszerepek” kötet megjelentetése.)
- a kisvárosok könyvtári ellátásának vizsgálatát,
- nem települési könyvtári ellátás vizsgálatát.

Elláttuk a könyvtári minőségfejlesztés és minőségbiztosítás meghonosításával és széles körű elterjesztésével kapcsolatos feladatokat, működtettük a szükséges munkabizottságokat.

Végezzük a jogszabályilag előírt éves feladatainkat:

- feldolgoztuk és elemeztük a minisztérium által átadott 2007. évi szakfelügyeleti jelentéseket, az adatokat beépítettük a szakfelügyeleti adatbázisba. Trendeket, javaslatokat fogalmaztunk meg.
- Elláttuk a Nyilvános Könyvtári Jegyzék vezetésével kapcsolatos, jogszabályban előírt feladatokat.
- Nyilvántartottuk és szerveztük a könyvtárak érdekeltségnövelő támogatásának lebonyolítását.
- Az adatszolgáltató könyvtárak éves statisztikai adataiból összerendezett és kontrollált formában teljes (T) és válogatott (V) verziót készítettünk. Az év második felében elvégeztük az adatok elemzését, a trendek megállapítását, publikáltuk a 2007. évi könyvtári teljesítménymutatókat.

Megvalósult legfontosabb tevékenységeink:

- Felmérés készítése a gépi kölcsönzésekről és a könyvtári integrált rendszerekről a PLR bevezetéséhez.
- Közreműködtünk a nyilvános haszonkölcsönzési jogdíj magyarországi bevezetésének előkészítésében.
- Befejeztük a kormányzati szakkönyvtárak helyzetének és működésének vizsgálatát.
- Aktívan részt vettünk az MKE Versenyképes ország - versenyképes könyvtárossal elnevezésű akcióprogramjában.
- KSZR hasznosulási vizsgálatot végeztünk Bács-Kiskun, Baranya és Zala megyék szolgáltatásairól.
- Résztvettünk az Országos Civil Egyeztető Fórum munkájában.
- Bővítettük a gyerekirodalmi adatbázis anyagát a 2006-2007. évben megjelent gyermekirodalom anyagával.
- Részt vettünk az Országos Széchényi Könyvtár TÁMOP 3.2.4 pályázati anyagának elkészítésében.
- Elkészült a szabványos felépítésű könyvtári portál (konyvtar.hu).

8.3 Oktatási és Humánerőforrás-fejlesztési Osztály

A rendszeres feladatok ellátása

Az osztály szakmai kommunikációs tevékenysége keretében

- részt vett a könyvtári terület 2008 és 2013 közötti időszakra szóló stratégiája megvalósításának első lépéseiben;
- folyamatosan gondozta és működtette az intézeti honlapot, új szolgáltatásokkal és adatbázisokkal bővítve azt (pl. Ki kicsoda, Határok nélkül, Könyvtári szakértők, a 3K és a Könyvtári Figyelő cikkeinek visszakereshetővé tétele tartalomkezelő rendszerrel, képzési tanácsadás nyilvántartása stb.);
- figyelemmel kísérte és az OKM Könyvtári osztályának havi rendszerességgel szolgáltatotta az EBSCO használati adatait, tréningeket szervezett a szolgáltatás megismertetésére (OSZK, Budapest; OPKM, Budapest; DEENK, Debrecen; Miskolci Egyetem Könyvtár, Levéltár, Múzeum, Miskolc; NYME Apáczai Csere János Kar Könyvtára, Győr; NYME Központi Könyvtára, Sopron), részletes statisztikai adatokkal alátámasztott tanulmányban tárta fel az EBSCO adatbázisok használatának 2003-2007 közötti magyarországi történetét; részt vett a szolgáltatás megújítására von. közbeszerzési pályázat előkészítésében;
- a MKE Versenyképes ország – versenyképes könyvtárossal elnevezésű regionális konferencia-sorozata keretében öt helyszínen mutatta be a CERTIDoc (európai uniós minősítési rendszer a könyvtári és információs szakemberek számára) rendszerét.

Az osztály koordinációs tevékenysége során

- folyamatosan tájékoztatta a könyvtáros képzést folytató felsőoktatási intézményeket az őket érintő aktuális jogszabály-tervezetekről és elfogadott jogszabályokról, eseményekről, lehetőségekről, pályázatokról; gondoskodott az újonnan akkreditált MA-képzések leírásainak, tájékoztatóinak elhelyezéséről a honlapon;
- felmérést készített a jövőben alkalmazandó új könyvtári munkakörökre vonatkozóan;
- folytatta az iskolarendszeren kívüli képzőhelyek munkájának összehangolását: az oktatási és kulturális miniszter ágazatába tartozó szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményeiről szóló 20/2008-as (VII. 29.) OKM rendelet megjelenése után képzőhelyi értekezletet tartott az új rendelet alapján indítható segédkönyvtáros képzésről (konszenzussal elfogadtatott képzési program, modulzáró vizsgák tartalma, szakmai gyakorlatok tartalma, a régi könyvtáros asszisztens végzettség elismertetése, előzetes tudásmérés), azóta levelezőlistán nyújt folyamatos tájékoztatást a tennivalókról;
- megszerezte az országos vizsgáztatási jogot három új könyves OKJ-s képzésre vonatkozóan (30/2008. (XI. 24.) OKM rendelet 1 § (6) bekezdése);
- építette és fejlesztette a Köztauruszt, naprakészen tartotta az ETO-adatbázist és CD-kiadásra készítette elő a konkordanciajegyzéket.

Az osztály integrációs tevékenysége közös képzési, szakmai módszertani és fejlesztési munkákon keresztül kiterjed többek között

- a Magyar Könyvtárosok Egyesületére (e-tanácsadó képzés);

- a Budapesten működő külföldi kulturális intézetek és a külföldi magyar kulturális intézetek könyvtárait (szakmai tájékoztató értekezlet a nyári ünnepi könyvhét idején);
- a Publika Magyar Könyvtári Körre (újabb tanfolyamok akkreditálása határon túli helyszínekre);
- a Fővárosi Pedagógiai és Pályaválasztási Tanácsadó Intézetre (együttműködési szerződés a TAMOP-pályázatok megvalósítása érdekében);
- a British Councilra (olvasásfejlesztési tréning)
- az Országos Igazságszolgáltatási Tanács Hivatalára (bírói könyvtárosok akkreditált továbbképzése).

Az osztály oktatásszervezési tevékenysége keretében:

- megújította valamennyi felnőttképzési dokumentumának formáját és tartalmát betartva a felnőttképzési törvény és követő jogszabályai előírásait: az akkreditált intézményi cím megszerzése érdekében;
- részt vett a NSZFI új OKJ-s képzésekre és vizsgaszervezésre vonatkozó továbbképzéseiben;
- képzési tanácsadást folytatott valamennyi OKJ-s és akkreditált továbbképzési programja vonatkozásában;
- újonnan megjelentetett tankönyvekkel, oktatási segédanyagokkal látta el a hazai és határon túli képzőhelyeket fejlesztette jelenlegi akkreditált továbbképzési programjait (pl. szegedi helyszínre is akkreditáltatta angol szaknyelvi képzését, megújította a Könyvtárosok mentálhigiénéje II. programot), és a hétéves továbbképzésben felmerülő igények alapján új programokat ([A könyvtárak feladatrendszer: gyakornoki követelmények. I-IV., Könyvtárosok mentori szerepben a web 2.0 eszközeinek segítségével](#)) dolgozott ki és állított össze.

Az osztály közvetlen képzési tevékenysége során a minőségbiztosítás fokozatos kiépítése mellett:

- elkészítette, közzétette és megvalósította éves képzési tervét;
- 23 akkreditált továbbképzési tanfolyamot indított;
- a határon túli oktatóbázisokra akkreditált tanfolyamok megvalósításával (Kommunikációs ismeretek könyvtárosoknak, Csapatépítés a könyvtárban, Könyvtárosok mentori szerepben a web 2.0 eszközeinek segítségével) segítette a továbbképzést.

Kiemelt feladatok

- Részt vettünk az Új Magyarország Fejlesztési Terv operatív programjainak (TÁMOP, TIOP) pályázati munkáiban
 - háttéranyagokat készítettünk a pályázati kiírások összeállításához;
 - pályázatiíró tanfolyamot szerveztünk és azon részt is vettünk;
 - tájékoztató összejöveteleket szerveztünk az OKM Könyvtári osztályának megbízásából;
 - mintegy 380 árajánlatot adtunk ki a pályázatban megvalósítható képzésekre vonatkozóan;
 - folyamatos tájékoztatást nyújtottunk a képzésekre pályázni kívánóknak.

- Egyéves előkészítő munka után a könyvtárosképző és továbbképző központtá alakulás érdekében megszereztük az akkreditált intézményi címet (2008. december 3., akkreditációs lajstromszám: AL-1919).
- Az országban és a képzőhelyek között elsőként elindítottuk a HEFOP-program keretében megújított OKJ-s, emelt szintű, moduláris rendszerű, 450 órás segédkönyvtáros képzést.
- Az OSZK Informatikai igazgatóságával együttműködve aktualizáltuk a tesztelésre telepített Moodle távoktatási rendszer motorját, kialakítottuk képzéseink távoktatási felületét, folyamatosan vonjuk be alá az egyes tanfolyamokat.
- Kidolgoztuk és 2009-es bevezetésre előkészítettük a tanfolyami adminisztráció adatbázis alapú rendszerét és a tanfolyami jelentkezések lehetőségét internetes felületen.

8.4 Könyvtörténeti és Könyvtártudományi Szakkönyvtár (KSZK)

A 2008. év során a KSZK a munkatervében foglaltaknak a következőképpen tett eleget:

Olvasó- és tájékoztató szolgálat, dokumentumszolgáltatás:

Az OSZK-val szoros együttműködésben működtettük az olvasó- és tájékoztató szolgálatot. Olvasótermünket heti 47 órában tartottuk nyitva.

Tevékenységünk legfontosabb adatai: 1133 olvasó; a személyes könyvtárhasználatok száma 1999; ehhez még jelentős mennyiségű távhasználat (katalógus, MANCI adatbázis, honlap) is járult. A kölcsönzött dokumentumok száma 3430 darab. Könyvtárközi kölcsönzés keretében 72 dokumentumot szolgáltatunk: 49 darabot eredetiben, 11-et nyomtatott másolatban, 12-t pedig elektronikus formában.

A helyszíni, telefonos és elektronikus postai tájékoztatás mellett részt vettünk a LibInfo internetes tájékoztató szolgálatban (262 könyvtártudományi, könyvtárügyi, valamint könyv- és könyvtártörténeti témájú kérdés megválaszolása és irodalomkutatások összeállítása).

Megközelítőleg 50 alkalommal készítettünk szemletanulmányokat, döntés-előkészítéshez háttéranyagokat az OKM, az OSZK és a Könyvtári Intézet munkatársainak megrendelésére.

Az idegen nyelvű cikkek figyelőszolgálatát a HUMANUS-ban új megoldások kifejlesztését igényli, ezért a szolgáltatás újbóli elindítása 2009-ben történik meg.

Állomány, állományalakítás

A kurrens időszaki kiadványok és a LISA adatbázis 2009. évre történő előfizetésére 4.323.536 Ft-ot fordítottunk. (A KSZK számára megítélt 800 ezer Ft-os ODR-keret csak 2007 decemberében nyílt meg, ezért ennek felhasználására 2008-ban kerül sor. A KSZK 2008-ban nem részesült ODR-támogatásban.)

A KSZK állománya összesen 748 könyvvel és folyóirat-évfolyammal (a 488 könyvből vétel 41 db, ajándék/hagyaték 320 db, kötelempéldány 24 db, csere 17 db, 86 rekatalogizált OSZK-s, ún. vári anyag), 15 e-dokumentummal és 1408 egyéb dokumentummal gyarapodott, az állományban lévő 196 kurrens időszaki kiadványból 238 példány érkezett be, a digitális időszaki kiadványcímek száma ebből 14 volt. A gyarapodás értéke összesen 8.848 eFt-ot tesz ki, vásárlással 4.869 eFt értékű dokumentumot szereztünk be (ebben a 2007. évi ODR-támogatás 2008-ban elköltött része is benne foglaltatik).

Az állományból összesen 34 kötetet töröltünk; 4 db fölőspéldány-jegyzéket készítettünk, a felajánlott kötetek kb. negyedére tartott igényt másik könyvtár.

2008-ban került a KSZK feladatai közé az intézménytörténeti gyűjtemény (korábbi nevén az OSZK-múzeum) gondozása. Leltárainak egyesítése és egységesítése folyamatban van.

Feldolgozás

Az újonnan beérkezett, illetve nyilvántartásba vett állomány feltárása, az OPAC építése rendben folyt (az OPAC 1205 tétellel bővült). A retrospektív konverzió során az OSZK-ból átvett példányok (86 kötet) feldolgozására került sor.

Tovább építettük az EKGY virtuális katalógusát, amely az OSZK törzsgyűjteményében, különgyűjteményeiben, a KSZK és azon belül az EKGY állományában lévő könyvtörténeti könyveket tárja fel.

Folytatódott a munkatársak Amicus-képzése az időszak kiadványok rekordjainak honosítása, illetve a KSZK időszak kiadványainak katalogizálása, másrészt a gyarapítási modul használatba vétele, harmadrészt pedig az EKGY virtuális katalógusának építése érdekében.

Az online katalógus és a cikkfeldolgozás céljaira megkezdtek az időszak kiadványok rekordjainak honosítását és létrehozását. Anyagot gyűjtöttünk a teaurusz bővítéséhez a könyvtörténet tárgyszavaival, és megkezdtek a kronologikus adatok feltüntetését.

Az AMICUS kölcsönzési moduljának alkalmazása áthúzódik a 2009. évre.

Dokumentációs munka

A magyar cikkek kurrens feldolgozása már a HUMANUS adatbázisban zajlott. A munkatársak több ízben belső képzésben részesültek.

2008-ban a HUMANUS-ból való kiadvány- (és bibliográfia-) előállításra dolgoztunk, immár a gyakorlatban (az érintett kiadványok: MAKSZAB, a Magyar Könyvszemle éves bibliográfiája, Annual Bibliography of the History of Books and Libraries, a Könyvtári Figyelő referáló rovata).

A külföldi könyvtártudományi cikkirodalom feldolgozása – egyelőre még a MANCI adatbázisban – ütemesen folyt; az adatbázis 826 idegen nyelvű tétellel bővült. A cikkekből válogatva szerkesztettük a Könyvtári Figyelő referáló rovatát. Az új külföldi szakirodalom érdekes cikkeiből alkalmanként a KSZK honlapján tettünk közzé tematikus válogatást.

2008-ban második ízben készítettük el A magyar nyomda-, könyv-, sajtó- és könyvtártörténet bibliográfiáját, ez alkalommal a 2007. évben megjelent dokumentumokról a Magyar Könyvszemle című folyóirat számára. Ennek az anyagnak alapján adatokat szolgáltatunk a Book History Online adatbázis számára nemzetközi együttműködés keretében.

A 2008. év során összeállítottuk a 2006. és 2007. évi számokat a Hungarian Library and Information Science Abstracts című, angol nyelvű referáló lapból, közreadására 2009-ben kerül sor, elektronikus kiadvánnyként.

Európai Könyvtörténeti Gyűjtemény

Az Európai Könyvtörténeti Gyűjteménybe (EKGY) tartozó és a KSZK-ba kihelyezhető könyvanyag kiválogatása folytatódott. 2008-ban az EKGY olvasótermi polcai jelentős mértékben bővültek. A könyvajándékokat előkészítő jegyzékek összeállítása, a beérkezett ajándékok fogadása és feldolgozása folyamatosan zajlott, a Gyarapítási osztállyal együttműködve. A kötésre szoruló kötetek kiválogatása és javítása folyamatosan történt. A gyűjtemény honlapjának linkgyűjteménye újabb elektronikus forrásokkal bővült; az összeállítás a honlap olasz fordításának lektorálása-átdolgozása után a nyilvánosság elé kerülhet.

Több hetes munkát jelentett az OSZK és az EKGY állományában lévő, 1801 és 2008 között megjelent orosz könyvtörténeti könyvek és periodikumok kigyűjtése.

Kiadványszerkesztés és -terjesztés

2008-ban a Könyvtári Intézet honlapján közreadtuk a Magyar Könyvtári Szakirodalom Bibliográfiája (MAKSZAB) 2006. évi 1-2. és 3-4. számát. Megtörtént a 2007. és 2008. évi számok adatbevétele. Ezek a számok is a Könyvtári Intézet honlapján elektronikus kiadvánnyként jelennek majd meg, és bekerülnek az Elektronikus Periodika Archívumba is. Az év során a HUMANUS adatbázisban közreműködésünkkel megtörténtek azok a módosítások és fejlesztések, amelyek az első, féléves szám (2007/1.) elektronikus kiadvánnyként való előállítását előkészítik. A 2007/1. próbaszám közreadására 2008. 1. félévében kerül sor.

Sikeresen megoldottuk a Könyvtári Figyelő referáló rovatát és az e-MAKSZAB-ot érintő közös feladatot, az egységes szakcsoport-rendszer (tartalomjegyzék) és a kiadvány-előállítás elveinek kidolgozását.

Jelentős pályázati támogatással (NKA) szerkesztettük és kiadtuk a Könyvtári Figyelő c. folyóirat évi négy számát, illetve gondoztuk új, interaktív honlapját és elektronikus archívumát. A nyomda- és műszakyszerkesztő-váltás problémáit sikeresen megoldottuk. Kidolgoztuk a szerkesztés ügyrendjét és a lektorálás módszerét; a lap cikkeinek 80%-át két lektor véleményezi.

Rendben megoldottuk a kiadványok terjesztésével, a megrendelők adatbázisának karbantartásával, a számlázással és postázással kapcsolatos teendőket.

Elektronikus szolgáltatások

Gondoztuk az intézeti honlapnak a KSZK-ra vonatkozó részét.

2008-ban a konzorcium tagjaként tovább építettük a MATARKA adatbázis könyvtártudományi részét, a kurrens adatbevitel (13 cím 13 évfolyama) mellett retrospektív adatbevitelt is végeztünk (6 cím 8 évfolyama).

Használóink számára rendszertelenül megjelenő elektronikus hírlevelet szerkesztettünk.

Gyakornokok

Az év folyamán 5 könyvtáros hallgatót fogadtunk szakmai gyakorlatra, különböző oktatási intézményekből és évfolyamokról.

Használóképzés, könyvtárbemutatók, kiállítások, rendezvények

A használók csoportos képzésére 15 órában került sor, összesen 120 fő részvételével. Használóképzési tevékenységünket főként a felsőoktatási intézmények hallgatói körében fejtettük ki, az oktatókkal szoros együttműködésben. A munkát segítő különböző nyomtatott és elektronikus segédleteket állítottunk össze és bocsátottunk használóink rendelkezésére. A KSZK szolgáltatásait különböző elektronikus hallgatói fórumokon népszerűsítettük.

A Könyvtári Intézet tanfolyamaihoz kapcsolódva könyvtárbemutatókat tartottunk, és írásos propagandaanyagot készítettünk.

A Múzeumok Éjszakáján immár negyedik alkalommal megszerveztük a könyvtári éjszakát a KSZK-ban (ezúttal Reneszánsz könyvtárak világa címmel); a program több mint 300 látogatót vonzott. Az olvasótermet körbefogó üvegfalon több kiállításnak is helyet adtunk (Szent Erzsébet-émlékek, a Berzsenyi Gimnázium diákjainak művei).

Számítógép-ellátottság, gépesítés

A 2008-ban megkezdődött és 2009 elején le is zárul számítógépeink régen várt frissítése, amelynek során sikerült a munkatársak által használt elavult számítógépeket korszerűekkel kicserélni, ami jelentősen megkönnyíti a munkavégzést.

Az Amicus kölcsönzési moduljának használatba vétele áthúzódik a 2009. évre.

Nemzetközi kapcsolatok

Segítettük a Könyvtári Intézet és az OSZK nemzetközi kapcsolatainak ápolását (levelezés, fordítások, lektorálások, előadás tartása, referenzkérdések megválaszolása e-mailben).

Egy alkalommal képviseltük a Könyvtári Intézetet külföldön (2008. szeptember Bratislava a Goethe Institut rendezvénye).

Közreműködtünk a Magyar Könyvtárosok Egyesülete 2008. májusi konferenciájának (Versenyképes ország versenyképes könyvtárossal) megszervezésében és lebonyolításában.

Több külföldi vendég számára bemutattuk a Könyvtári Intézet és a KSZK szolgáltatásait, továbbá a magyar könyvtárügyet.

Munkabizottságok, minőségfejlesztés, auditálás

A KSZK munkatársai a következő bizottságok munkájában vettek részt: honlap-bizottság, digitalizálási bizottság, állományvédelmi bizottság, gyűjteményfejlesztési bizottság, KF szerkesztőbizottság, szabványosítási munkabizottság, MIT munkacsoportok (használói elégedettség, szervezeti kultúra, folyamatszabályozás).

Rendszeresen tájékoztatást adtunk a KSZK tevékenységéről és annak újabb fejleményeiről az intézeti napokon.

8.5 A Könyvtári Intézet kiadványai 2008-ban:

Bényei Miklós: *Legyen minden helységben olvasóintézet.* Könyv- és könyvtártörténeti tanulmányok, cikkek. Budapest, 2008. 264 p. Továbbképzés felsőfokon c. sorozat.

Digitális könyvtári füzetek I. (Digitalizálási módszertani útmutató CD-n)

Vidra Szabó Ferenc: *Könyvtári partnerkapcsolatok, kommunikációs kérdések.* Budapest, 2008. 143 p. A jó gyakorlat a könyvtári minőségirányítás bevezetéséhez 2.

Országos Könyvtárfejlesztési Stratégia 2008-2013. Budapest, 2008. Oktatási és Kulturális Minisztérium. Kiadta a Könyvtári Intézet.